

BEZHlavý RYTÍŘ O NĚKOLIK Hlav VÝŠE NEŽ BĚŽNÉ PŘEDSTAVENÍ

Bezhlavý rytíř - Naivní divadlo Liberec (1993)

„O několik hlav výše než běžné představení!“ Tak by mohl znít reklamní slogan na inscenaci BEZHlavý RYTÍŘ, TĚŽ KORANTO A ŠPADOLINO NEBOLI OBLEŽENÍ HRADU VALEČOVA, kterou v režii hostujícího Tomáše Dvořáka uvedlo v říjnu liberecké Naivní divadlo. Že si BEZHlavý RYTÍŘ vydobyl v krátké době velké renomé, není náhodné.

Vždyť i předcházející liberecké inscenace převyšovaly průměr současné divadelní produkce přinejmenším o hlavu. V minulé sezóně to byl zejména MALÝ ALENÁŠ Ivana Vyskočila, jehož adaptaci připravili Jaroslav Etlík a Aleš Kisil, a pohádka O BLEŠÍ KŮŽI. Jak Malý Alenáš, režírovaný Alešem Kisilem, tak O bleší kůži režisérky Jaroslavy Šiktancové přinesly setkání loutkového divadla s činoherními tvůrci úspěšné a prospěšné pro obě strany. Zmíněná představení přitom vycházejí - velice zhruba řečeno - z osvědčené poetiky používané nejen Naivním divadlem, ale i dalšími špičkovými loutkářskými soubory. Herci jsou plnoprávními partnery loutek či předmětů, jež animují přímo před zraky diváků. Zatímco však u některých divadel vzbuzují loutkoherci svými výkony spíše útrpnost, disponuje Naivní divadlo souborem se zkušenými matadory, jako jsou Zuzana Schmidová nebo Jiří Švec, i výraznými osobnostmi mladší generace, k nimž patří zejména Markéta Sýkorová.

Výběr BEZHlavÉHO RYTÍŘE se za této konstelace může na první pohled zdát krokem stranou. Namísto hravosti s puncem improvizace ve variabilním prostoru se nechat spoutat scénkou klasického mario-netového divadla.

Pochybnosti v tomto směru ovšem rozptýlí již sám text Ivy Peřinové. Její variace na motivy her českých lidových loutkářů jakoby inscenátorům obula sedmimílové boty, v nichž lehce kráčí od frašky, černého humoru, parodie přes klasickou romantickou rytířnu k hororu - a zpět. Příběh o tom, kterak úklady zhrzeného nápadníka sličné Adléty

Bezhlavý rytíř též Koranto a Špadolino neboli Obležení hradu
Valečova - Naivní divadlo Liberec (1993)

- rytíře Loreka a jeho loupežnických pohůnků - zmařil Kašpárek, je psán s archaickou jazykovou stylizací, v níž rezonuje tradice přímo vančurovská. Peřinová však nesáhá až k samoučelnému ornamentálnísmu, jenž je na úkor sdělnosti a srozumitelnosti. Takové střetnutí Kašpárka s loupežníky, kteří ho chtějí „oběsit jak smrdutou myš“, je jednou z nejveselejších scén mordování na českém divadle vůbec. Jemná výtka v případě textu jde jediné na vrub některých výstupů Škrholy, konšela z Příhraz, jehož upovídánost se ze stupňovaného komického účinku mění ve stereotypní manýru. Bezhlavý však je bez nadsázky výjimečnou hrou, k níž se loutkáři zřejmě budou vracet i v příštích desetiletích.

Že Ivan Nesveda patří v současnosti na loutkovém divadle k výtvarné špičce, je fakt mnohokrát potvrzený především z jeho kreací v plzeňské Alfě. „Téma marionety“ u BEZHlavÉHO RYTÍŘE nejenže beze zbytku naplnil - loutky ostře řezaných rysů jako by vystoupily z fundusu

Bezhlavý rytíř též Koranto a Špadolino neboli Obležení hradu
Valečova - Naivní divadlo Liberec (1993)

Matěje Kopeckého -, ale i obklopil množstvím drobných nápadů, s nimiž si pohrává s pečlivostí přímo filatelistickou. At již jde o neuvěřitelně „živou“ kočku Lauru, věrně doprovázející hlavního padoucha rytíře Loreka, loupežníka, který si brousí meč o železný hák, jenž má namísto ruky, či schopnost oběsit bližního svého.

Geniálně vyřešil Nesveda problém přestavby klasické iluzivní scény. Zatímco se mění palouk u lesa v hradní síň a zpět, několika-centimetrové pidiloutky - kopie marionet - skotačí v horním plánu, nad jevištěm, viz například do detailu provedený pohřeb starého rytíře - včetně vyhazované hlíny a zasazeného kříže.

Že měl Tomáš Dvořák šťastnou ruku na své spolupracovníky, potvrzuje i hudba Jiřího Koptíka, která - spolu se světlem - dotváří atmosféru přízračně hrozivou, nadlehčeně komediální, romantickou i hororovitou. Z každého detailu představení číší pohoda, smysl pro humor a cit pro rozvíjení nápadů druhých. Jako při pohledu

na mistrovský obraz, který bleskurychle nakreslilo několik malířů společně.

Královské postavení v tvůrčím týmu mají pochopitelně loutkoherci. Výhradně pánské obsazení v inscenaci dokazuje, že klasické umění marionet zdaleka nevymřelo. V rukou libereckých herců zvládají loutky nejen běžné a samozřejmé úkony, jako je napít se nebo se oholit, ale dokážou i zkoprnět úžasem. To vše ještě lehce opepřeno drobnými gagy, kdy např. rytíř Záruba dostane zásah šípem do zadku nebo když Adléta vyleští kapesníkem zrcadlo a poté i Zárubovu pleš.

Jakkoliv pohlížejí mnozí činoherní divadelníci na snažení loutkových divadel s jistým despektem, setkal se dosud BEZHlavý RYTÍŘ s takřka bezvýhradně nadšeným přijetím. Je to potvrzením, že zdánlivý krok libereckých mimo či zpět je ve skutečnosti přinejmenším dvěma kroky vpřed, a inscenace BEZHlavý RYTÍŘ TĚŽ KORANTO A ŠPADOLINO NĚBOLI OBLEŽENÍ HRADU VALEČOVA patří k největším událostem letošní divadelní sezóny.

Zdeněk A. Tichý (Loutkář 1/1994)